

ΠΑΣΟΚ

ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

11^η Νοεμβρίου:

Ανάλυση και συμπεράσματα

Ερευνήτρια: Ηρώ Νικηφόρου

Υποψήφια Διδάκτορας Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας

Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

inikiforou@gmail.com

σε συνεργασία με το Τμήμα Πληροφορικής, Διαδικτύου και Νέων Τεχνολογιών

(is.pasok.gr)

Αντί προλόγου: ένας οργανισμός που μαθαίνει να προσφέρει υπηρεσίες προς του πολίτες

769.000 συμμετέχοντες, 1.400 εκλογικά κέντρα διεσπαρμένα σε 950 σημεία σε όλη την Ελλάδα, 1.800 συνδέσεις στο διαδίκτυο, 250 συντονιστές, 3.300 ηλεκτρονικοί υπολογιστές, 3.600 χειριστές ηλεκτρονικών υπολογιστών, συνολικά 34.000 εθελοντές που εργάστηκαν. Ακριβώς η ίδια πληροφορία μπορεί να δοθεί και διαφορετικά: Στο πλαίσιο της ψηφοφορίας της 11ης Νοεμβρίου διαπιστεύτηκαν on-line περίπου το 82%, off-line το 11% και χειρόγραφα το 7%. Η εκλογική διαδικασία ανάδειξης προέδρου στο ΠΑΣΟΚ ήταν εκτός από όλα τα υπόλοιπα και η υλοποίηση ενός ακόμα έργου. Ενός έργου, βέβαια, από αυτά που δεν μας συνηθίζουν να πραγματοποιούν, οργανισμοί της ευρύτερης δημόσιας διοίκησης, πόσο μάλλον μέσα σε “15 μέρες”. Βέβαια, θα αναρωτιόταν κανείς ποιός 'λογικός' οργανισμός θα τολμούσε κάτι ανάλογο μέσα σε παρόμοιες συνθήκες.

Το εν λόγω έργο είναι ένα καλό μέτρο σύγκρισης για τον τρόπο που οργανώνεται και πραγματοποιείται η καταγραφή της περιβαλλοντολογικής καταστροφής από τις πυρκαγιές του καλοκαιριού ή η αποξήμωση των πληγέντων από τις πλημμύρες. Η γενική εικόνα είναι ότι πήγε αρκετά καλά από οργανωτικής πλευράς. Κρυφές κάμερες 'απέδειξαν' βέβαια –πάντα στο πλαίσιο της κοινωνίας του θεάματος- λίγες περιπτώσεις διπλοψηφίας που όμως έγιναν με όρους που πιστοποιούν την γενική καλή λειτουργία του πειράματος. Το κρίσιμο ερώτημα όμως είναι, όπως και σε κάθε έργο με δημόσιο χαρακτήρα (και είναι δύσκολο να φανταστούμε κάποιο που δεν έχει), τι κάνουμε με την (συλλογική) γνώση που παράγεται και πως αυτή επιστρέφει στο κοινωνικό σύνολο από το οποίο έχουν έρθει και οι πόροι τη αρχικής επένδυσης.

Εκτός από την βελτίωση ενός ψηφιοποιημένου μητρώου μελών/φίλων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ποικιλοτρόπως από τον πολιτικό οργανισμό ΠΑΣΟΚ, συνέβησαν και πολλά άλλα. Κάποιοι έμαθαν να οργανώνουν και να οργανώνονται με ένα συγκεκριμένο τρόπο, πολλοί άνθρωποι με διαφορετικούς ρόλους (πολιτικά στελέχη, τεχνικοί συντονιστές, χειριστές) και στις περισσότερες περιπτώσεις άγνωστοι μεταξύ τους, 'αναγκάστηκαν' να συνεργαστούν και να υλοποιήσουν μια τόσο μαζική ψηφοφορία. Δημιουργήθηκε (και άρα μπορεί και να αναπαραχθεί, κάτω απο προϋποθέσεις) συλλογική γνώση, συνεργατική δουλειά, μία συντονισμένη δικτυακή δομή, με άλλα λόγια ένα εν δυνάμει κοινό αγαθό. Αν έκανε λοιπόν κάτι το ΠΑΣΟΚ την 11 η Νοεμβρίου, εκτός από το προφανές του να εκλέξει πρόεδρο μέσα από μια ανοικτή διαδικασία ψηφοφορίας, είναι ότι δημιούργησε ένα παράδειγμα. Ένα

παράδειγμα που ξεπερνά τα (τεχνοφοβικά) όρια του 'τεχνικού έργου'. Το παράδειγμα αυτό είναι ότι πλησιέστερο στην εικόνα του πως μπορεί να λειτουργήσει ένα ανοικτό κόμμα στην πράξη.

Ως εκεί όμως. Γιατί ένα παράδειγμα είναι ακριβώς και μόνον αυτό: η χάραξη μιας συγκεκριμένης τροχιάς. Χρειάζονται πολλά ακόμα. Δομές, δηλαδή, που γεννούν τέτοιες πρωτοβουλίες και τις συνεχίζουν σε όλα τα επίπεδα. Πολίτες που έχουν πρόσβαση σε όλα τα προσωπικά στοιχεία τους από το Διαδίκτυο και που έχουν τη δυνατότητα ανοικτά να συμμετέχουν, να πληροφορούνται από, αλλά και τροφοδοτούν με πληροφορία αυτές τις δομές. Κομματικές οργανώσεις που βρίσκουν ένα νέο παιδί από αυτούς που συνεργάστηκαν και μαθαίνουν σε όποιον ενδιαφέρεται πως να χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, οργανώσεις που συζητούν συστηματικά με τους πολίτες. Κομματικές επιτροπές και τομείς που παράγουν κείμενα και πολιτικές θέσεις μόνο μέσα από ανοικτή διαβούλευση με όλα τα μέσα και προωθούν τα αποτελέσματα με ανοικτές διαδικασίες στην κεντρική πολιτική σκηνή.

Ας ετοιμαστούμε για τα επόμενα...

Απο το Τμήμα Πληροφορικής, Διαδικτύου και Νέων Τεχνολογιών ΠΑΣΟΚ

1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Το ΠΑΣΟΚ μετά τη διεξαγωγή των εθνικών εκλογών στις 16 Σεπτεμβρίου 2007 και το αρνητικό για αυτό αποτέλεσμα αποφάσισε να προχωρήσει σε εσωκομματικές εκλογές για την ανάδειξη προέδρου. Ο πρόεδρος του κόμματος θα αναδεικνυόταν με διαδικασίες ψηφοφορίας από τη βάση του κινήματος, δηλαδή από τους φίλους και μέλη του ΠΑΣΟΚ. Για να εξασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή συμμετοχή στην εκλογική διαδικασία, κρίθηκε σκόπιμο να έχουν οι ψηφοφόροι τη δυνατότητα να ψηφίσουν από οποιοδήποτε σημείο της Ελλάδας ανεξάρτητα της εκλογικής περιφέρειας στην οποία ήταν εγγεγραμμένοι. Ταυτόχρονα, όμως, έπρεπε να διασφαλιστεί ότι θα αποφευγόταν η διπλοψηφία, δηλαδή να ψηφίσει κανείς περισσότερες από μία φορές στο ίδιο ή σε άλλο εκλογικό κέντρο.

Για να το επιτύχει αυτό, το ΠΑΣΟΚ οργάνωσε και υλοποίησε, σε συνεργασία με τις εταιρίες Computer Studio, Computron, και τον ΟΤΕ ένα σύστημα διαπίστευσης των ψηφοφόρων τους που καλούνταν να ψηφίσουν μεταξύ τριών υποψηφίων: του Γιώργου Παπανδρέου, του Ευάγγελου Βενιζέλου, και του Κώστα Σκανδαλίδη. Έτσι, τεχνικές υποδομές πραγματοποιήθηκαν σε 1.400 εκλογικά κέντρα σε περισσότερα από 950 σημεία σε όλη την Ελλάδα που υποστηρίχθηκαν από έναν μεγάλο αριθμό χειριστών – συντονιστών χειριστών.

Οι στόχοι του εγχειρήματος ήταν:

- Η μεγαλύτερη και ευκολότερη δυνατή συμμετοχή των φίλων και μελών του ΠΑΣΟΚ στην εκλογική διαδικασία
- Η (on-line ως επί το πλείστον) διαπίστευση των ψηφοφόρων, ώστε:
  - o Να ανανεωθεί το μητρώο του κόμματος, μέσω ενός ηλεκτρονικού εκλογικού καταλόγου και
  - o Να αποφευχθούν οι διπλοψηφίες κατά την εκλογική διαδικασία

Συνεπώς, ο κύριος σκοπός του ήταν να εξασφαλίσει ευελιξία για τη συμμετοχή των ψηφοφόρων και την ανανέωση του μητρώου παρά το να αποτελέσει το απόλυτο σύστημα ασφαλείας. Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι δε δόθηκε μεγάλη έμφαση στην ασφάλεια του συστήματος και στην αξιοπιστία των αποτελεσμάτων, ώστε να μην υπάρχει αλλοίωση τους.

Το κείμενο αυτό, λοιπόν, αποσκοπεί στο να περιγράψει το σχεδιασμό και την υλοποίηση του συστήματος διαπίστευσης, το οποίο αναπτύχθηκε σε ένα πολύ μικρό χρονικό διάστημα, με την αποτελεσματική κινητοποίηση του ανθρώπινου μηχανισμού. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη αρχικά παρουσιάζει τα βασικά εμπλεκόμενα μέρη, τις υπηρεσίες διαπίστευσης των ψηφοφόρων και καταχώρησης των εκλογικών αποτελεσμάτων, και τους οικονομικούς πόρους που χρησιμοποιήθηκαν. Στη συνέχεια, παρέχει πληροφόρηση για τα στάδια υλοποίησης του έργου και τις προκλήσεις που παρουσιάστηκαν, την πραγματοποίηση της εκλογικής διαδικασίας, τους τεχνικούς και ανθρώπινους πόρους που χρησιμοποιήθηκαν, και την επικοινωνία αυτών. Έπειτα, προβαίνει στην αποτίμηση του όλου εγχειρήματος, επισημαίνοντας τα δυνατά και αδύνατα σημεία του έργου, τα αποτελέσματα και την καινοτομική του διάσταση καθώς και τη δυνατότητα αντιγραφής του σε άλλες περιπτώσεις. Τέλος, παρουσιάζει τα μεσο-μακροχρόνια οφέλη μετά την ολοκλήρωση του εγχειρήματος, δηλαδή το ανανεωμένο μητρώο φίλων και μελών του ΠΑΣΟΚ, τις προοπτικές μελλοντικής αξιοποίησης των συντονιστών χειριστών, και τέλος τη μελλοντική αξιοποίηση των υπολογιστών που υποστήριξαν τη διαδικασία.

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

2.1 Βασικά εμπλεκόμενα μέρη

Τα βασικά εμπλεκόμενα μέρη του εγχειρήματος ήταν:

1. Το Επιτελικό Όργανο αποτελούμενο από το Γραμματέα, το Γενικό Διευθυντή, τον Πρόεδρο της Επιτροπής Τήρησης Καταστατικού και Πιστοποίησης, τον Υπεύθυνο Διαδικτύου, Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών, και τους εκπροσώπους των τριών υποψήφιων. Το όργανο αυτό είχε την ευθύνη του σχεδιασμού και επιτελικού συντονισμού του συνολικού έργου.
2. Το Τμήμα Διαδικτύου, Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών (Τμήμα Διαδικτύου εφεξής) του ΠΑΣΟΚ που σχεδίασε και συντόνισε τη διαδικασία
3. Η Επιτροπή Τήρησης Καταστατικού και Πιστοποίησης (ΕΚΑΠ εφεξής) και ο Γραμματέας του κόμματος που συντόνισαν κεντρικά το έργο σε πολιτικό επίπεδο
4. Η Computron που προμήθευσε και διένειμε τους υπολογιστές και παρείχε τεχνική υποστήριξη
5. Η Computer Studio που σχεδίασε την εφαρμογή διαπίστευσης και συμμετείχε στην τεχνική υποστήριξη των εκλογών τόσο κατά το στάδιο της προετοιμασίας όσο και κατά το στάδιο της υλοποίησης
6. Ο ΟΤΕ που ήταν υπεύθυνος για την τηλεπικοινωνιακή υποδομή που υποστήριξε την online λειτουργία της εφαρμογής διαπίστευσης και διασφάλισε τη διασύνδεση με τις εταιρίες κινητής τηλεφωνίας για τη λειτουργία του ασύρματου δικτύου σε κάποια εκλογικά κέντρα. Επιπλέον, οι τεχνικοί του βοήθησαν στην παραμετροποίηση και εγκατάσταση του εξοπλισμού, ώστε να ολοκληρωθεί η σύνδεση των τερματικών στο σύστημα ψηφοφορίας.
7. Οι εθελοντές, δηλαδή οι 3.600 χειριστές Η/Υ και οι 250 συντονιστές χειριστών που υποστήριξαν την προετοιμασία της διαδικασίας και τη διεξαγωγή των εκλογών

2.2 Παρεχόμενες υπηρεσίες

Οι υπηρεσίες μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες:

- α) υπηρεσίες διαπίστευσης και
- β) υπηρεσίες καταχώρησης αποτελεσμάτων

2.2.1 Υπηρεσίες διαπίστευσης

Η εφαρμογή διαπίστευσης περιελάμβανε τις βάσεις δεδομένων του εκλογικού καταλόγου του Υπουργείου Εσωτερικών (ΥΠΕΣ) και του Μητρώου Μελών και Φίλων του ΠΑΣΟΚ. Συνεπώς, οι χειριστές της εφαρμογής αναζητούσαν εάν ο ψηφοφόρος ήταν εγγεγραμμένος στους εκλογικούς καταλόγους και στο μητρώο του ΠΑΣΟΚ. Εάν ήταν εγγεγραμμένος και στις δύο βάσεις, γινόταν η ταυτοποίηση του, διαπιστευόταν και ψήφιζε χωρίς καμία άλλη ενέργεια.

Καθώς, όμως, το ΠΑΣΟΚ είχε ως στόχο και την επικαιροποίηση του μητρώου του πέραν της εκλογής του προέδρου, άλλες τρεις κατηγορίες πολιτών είχαν δικαίωμα να συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία:

- οι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους του ΥΠΕΣ που δεν ήταν έως την ημέρα των εκλογών εγγεγραμμένοι στο μητρώο
- οι ανήλικοι 16-18 ετών καθώς και
- οι αλλοδαποί με άδεια παραμονής στη χώρα

Στην πρώτη περίπτωση, ο ψηφοφόρος έπρεπε πρώτα να συμπληρώσει την αίτηση εγγραφής του στο μητρώο και στη συνέχεια διαπιστευόταν και ψήφιζε. Ενώ, στις περιπτώσεις των ανηλίκων και των αλλοδαπών, ο ψηφοφόρος επεδείκνυε την αστυνομική του ταυτότητα ή το διαβατήριό του με την άδεια παραμονής αντίστοιχα, συμπλήρωνε την αίτηση εγγραφής μέλους ή φίλου, διαπιστευόταν και ψήφιζε.

Η διαπίστευση των ψηφοφόρων κατά την εκλογική διαδικασία γινόταν κατά κύριο λόγο on-line, προκειμένου να αποφεύγονται τυχόν διπλοψηφίες. Κατά τη διαπίστευση ενός ψηφοφόρου, το τερματικό ανέβαζε την πληροφορία στην κεντρική βάση δεδομένων. Συνεπώς, εάν κάποιος χειριστής προσπαθούσε να καταχωρήσει εκ νέου τα στοιχεία του ίδιου ψηφοφόρου, το σύστημα εμφάνιζε μήνυμα για απόπειρα διπλοψηφίας τόσο στο χειριστή όσο και στα κεντρικά γραφεία του ΠΑΣΟΚ.

Προκειμένου, όμως, να υπάρξουν δικλείδες ασφαλείας και να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη διεξαγωγή των εκλογών σε περίπτωση μη πρόσβασης στο διαδίκτυο, η διαπίστευση μπορούσε να γίνει και off-line ή χειρόγραφα με ασύγχρονο έλεγχο των στοιχείων. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της προσωρινής off-line διαπίστευσης, ο υπολογιστής όταν κατάφερνε να συνδεθεί στο δίκτυο, έστελνε το σύνολο των μέχρι τότε διαπιστεύσεων προκειμένου να γίνει ο έλεγχος για διπλοψηφίες.

2.2.2 Καταχώρηση των αποτελεσμάτων

Η καταχώρηση των αποτελεσμάτων γινόταν στο ειδικό κέντρο που στήθηκε στα γραφεία της ΕΚΑΠ. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιήθηκαν 30 φορητοί υπολογιστές για την καταχώρηση των αποτελεσμάτων σε ειδική εφαρμογή και 10 φορητοί υπολογιστές για την παραλαβή των φαξ από τις εφορευτικές επιτροπές. Η διαβίβαση με φαξ των πρακτικών που έφεραν τις υπογραφές όλων των μελών των εφορευτικών επιτροπών προς την ΕΚΑΠ κρίθηκε απαραίτητη προκειμένου να διαπιστωθεί η ορθότητα των στοιχείων.

2.3 Οφελούμενα μέρη

Το κύριο οφελούμενο μέρος είναι το ΠΑΣΟΚ, καθώς πέτυχε πολλαπλά οφέλη:

- Να διεξάγει με αξιοπιστία την εκλογή του προέδρου του από τη βάση του κινήματος
- Να ανανεώσει το μητρώο μελών και φίλων
- Να κινητοποιήσει ένα μεγάλο αριθμό χειριστών και συντονιστών χειριστών με μακροχρόνια οφέλη για το κίνημα
- Να αποκτήσει τεχνογνωσία που να μπορεί να διοχετεύσει στις τοπικές οργανώσεις του κινήματος και εν γένει στην κοινωνία
- Να προμηθεύσει τις τοπικές οργανώσεις του με υπολογιστές που να μπορούν να χρησιμοποιήσουν για τις καθημερινές τους εργασίες και για ενδοεπικοινωνία

Επίσης, οι Computron, Computer Studio, και ΟΤΕ επωφελήθηκαν από το εγχείρημα. Το κύριο όφελος για την Computron εστιάζεται στην απόκτηση εμπειρίας στη διανομή των υπολογιστών υπό συνθήκες πίεσης· η προμήθεια ενός μεγάλου αριθμού υπολογιστών σε περιορισμένο χρόνο καθώς και η αποτελεσματική διανομή τους σε προορισμούς που καθορίζονταν ad hoc από τον πελάτη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως τεχνογνωσία. Η Computer Studio επωφελήθηκε λόγω της εμπειρίας που απέκτησε μέσω της εμπλοκής της σε ένα πολύπλοκο πανελλήνιες κλίμακας έργο, της συμμετοχής της στην ανάπτυξη εφαρμογών ανοιχτού λογισμικού, και στην αύξηση της φήμης της, ιδιαίτερα στον κύκλο των εταιρειών ανάπτυξης λογισμικού και πληροφοριακών συστημάτων. Και τέλος, ο ΟΤΕ οφελήθηκε, καθώς μπορεί να χρησιμοποιήσει την ευελιξία και τη συμμετοχή του στο έργο ως «σύσταση» για μελλοντικές συνεργασίες.

2.4 Οικονομική διάσταση

Τα κόστος υλοποίησης του έργου μπορεί να διακριθεί σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

1. εξοπλισμός
2. τεχνική υποστήριξη και ανάπτυξη λογισμικού
3. τηλεπικοινωνιακές υποδομές
4. συντονιστές χειριστών και χειριστές

Εξοπλισμός

Ο εξοπλισμός αποτελείται από

- 3.300 μεταχειρισμένους ηλεκτρονικούς υπολογιστές κόστους 247.500 € συμπεριλαμβανομένων και των εξόδων μεταφοράς (75€/υπολογιστή)
- 100 μεταχειρισμένους φορητούς υπολογιστές κόστους 15.000 € (150 € ανά υπολογιστή)
- 2 servers και 1 data storage κόστους 14.000 €

Τεχνική υποστήριξη και ανάπτυξη λογισμικού

Για την τεχνική υποστήριξη και ανάπτυξη του λογισμικού κατεβλήθησαν περίπου 250.000 € στην Computer Studio.

Τηλεπικοινωνιακές υποδομές

Κατεβλήθησαν περίπου 390.000 € στον ΟΤΕ για τις συνδέσεις των εκλογικών κέντρων στο κλειστό ιδιωτικό δίκτυο IP VPN.

Χειριστές – Συντονιστές χειριστών

Κατεβλήθησαν 223.000 € για τα έξοδα παραστάσεως των χειριστών (60€/άτομο) και των συντονιστών χειριστών (100€/άτομο).

Σημαντικό είναι πάντως να τονιστεί ότι το κόστος δε θα πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά μόνο στη διεξαγωγή της εκλογικής διαδικασίας, αφού το ΠΑΣΟΚ πέραν της εκλογής του προέδρου του επικαιροποίησε το μητρώο του και διοχέτευσε τους servers και τους υπολογιστές στα κεντρικά γραφεία του και στις τοπικές οργανώσεις για μακροχρόνια χρήση.

3. ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

3.1 Στάδια υλοποίησης

Το ΠΑΣΟΚ, όπως και οι συνεργαζόμενοι φορείς του, είχε να αντιμετωπίσει πολυάριθμες προκλήσεις λόγω του περιορισμένου χρόνου που είχε στη διάθεσή του από το σχεδιασμό του εγχειρήματος μέχρι την ημέρα των εκλογών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα στάδια υλοποίησης να μη χαρακτηρίζονται από μια γραμμική σχέση, αλλά οι ενέργειες και οι προκλήσεις που λάμβαναν χώρα στο κάθε στάδιο να επηρεάζουν και τα υπόλοιπα.

Η συμβατική σειρά των σταδίων υλοποίησης έχει ως ακολούθως:

- Προμήθεια των υπολογιστών από την Computron
- Παραμετροποίηση του λογισμικού Xubuntu στις τεχνικές προδιαγραφές των υπολογιστών
- Ανοιχτή πρόσκληση για χειριστές – εκπαίδευση συντονιστών
- Ανάπτυξη της εφαρμογής πιστοποίησης από την Computer Studio
- Στήσιμο των εκλογικών κέντρων
- Γενική δοκιμή
- Εκλογική διαδικασία

3.1.1 Προμήθεια των υπολογιστών και παραμετροποίηση του λογισμικού

Η όλη διαδικασία ξεκίνησε με την αναζήτηση ενός προμηθευτή υπολογιστών που θα κάλυπτε τόσο τον απαιτούμενο αριθμό όσο και τον έλεγχο των μηχανημάτων. Σημαντική επιταγή κατά το στάδιο αυτό ήταν η ομοιογένεια των υπολογιστών, ώστε να είναι πιο εύκολη η εγκατάστασή τους. Η Computron ανταποκρίθηκε τόσο στην προμήθεια όσο και στον ποιοτικό έλεγχο των υπολογιστών και ανέλαβε να παραμετροποιήσει τους υπολογιστές φορτώνοντας τους το λειτουργικό ανοιχτού λογισμικού Xubuntu 7.4. Η προσαρμογή των προγραμμάτων ανοιχτού λογισμικού στους συγκεκριμένους υπολογιστές σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα ήταν μια πρόκληση, καθώς το Τμήμα Διαδικτύου στόχευε στη μεγαλύτερη δυνατή απλοποίηση της χρήσης της εφαρμογής. Αυτό θα βοηθούσε κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, αφού δε θα απαιτούσε από τους χειριστές να έχουν ιδιαίτερες γνώσεις πληροφορικής.

Ακόμη, το ΠΑΣΟΚ εφοδιάστηκε με 100 φορητούς υπολογιστές που χρησιμοποιήθηκαν κεντρικά για να γίνει η καταχώρηση των αποτελεσμάτων και η παραλαβή των φαξ με τα αποτελέσματα των εφορευτικών επιτροπών και η καταχώρηση τους σε μια ξεχωριστή εφαρμογή που είχε να κάνει πλέον με την καταχώρηση των ψήφων και των αποτελεσμάτων.

3.1.2 Ανοιχτή πρόσκληση για χειριστές

Παράλληλα, έγινε ανοιχτή πρόσκληση για χειριστές¹ στην οποία ανταποκρίθηκαν 5.500 ενδιαφερόμενοι, εκ των οποίων επελέγησαν στη συνέχεια οι συντονιστές των χειριστών. Οι συντονιστές συμμετείχαν στην εθνική συνδιάσκεψη, όπου και εκπαιδεύτηκαν, ώστε να μπορούν εν συνεχεία να εκπαιδεύσουν και να συντονίσουν τους εθελοντές χειριστές.

3.1.3 Ανάπτυξη της εφαρμογής πιστοποίησης

Η εφαρμογή διαπίστευσης αναπτύχθηκε με εργαλεία ανοιχτού λογισμικού από την Computer Studio και περιελάμβανε μια βάση δεδομένων που έβλεπε στον εκλογικό κατάλογο του ΥΠΕΣ και το ηλεκτρονικό μητρώο, CRM, μελών και φίλων του ΠΑΣΟΚ. Η υλοποίηση της εφαρμογής γινόταν με τη συνεργασία του Τμήματος Διαδικτύου και ελεγχόταν από πέντε συμβούλους: ένα τεχνικό σύμβουλο του κάθε υποψηφίου, έναν εκπρόσωπο της ΕΚΑΠ και έναν εκπρόσωπο του γραμματέα του κόμματος.

Καθώς η εφαρμογή ενημερωνόταν μέχρι την τελευταία στιγμή, εστάλησαν εκ νέου γύρω στα 1.800 USB sticks με τη νεώτερη έκδοση της εφαρμογής αφού είχαν στηθεί τα μηχανήματα στα εκλογικά κέντρα. Προκειμένου να διευκολυνθεί η εγκατάσταση της εφαρμογής από, το USB περιείχε ένα αυτοματοποιημένο πρόγραμμα (script) που με την εισαγωγή του στον υπολογιστή εγκαθιστούσε αυτόματα την εφαρμογή χωρίς καμιά παρέμβαση από την πλευρά του χρήστη.

3.1.4 Στήσιμο των εκλογικών κέντρων

Το στήσιμο των εκλογικών κέντρων αφορούσε πέντε κυρίως σημεία:

- την επιλογή των χώρων
- την αποστολή των υπολογιστών
- την εγκατάσταση της τελευταίας έκδοσης της εφαρμογής
- διασυνδεσιμότητα και τις
- αστοχίες υλικού

Η επιλογή των 1.400 εκλογικών κέντρων γινόταν από τις τοπικές οργανώσεις και πιστοποιούταν από την ΕΚΑΠ. Στη φάση αυτή, το ΠΑΣΟΚ αντιμετώπισε διάφορες δυσκολίες, π.χ. την αδυναμία κάποιων οργανώσεων να βρουν εφορευτικές επιτροπές, εσφαλμένες προβλέψεις για τον αναγκαίο αριθμό

---

¹ Η πρόσκληση για χειριστές έγινε και μέσω ίντερνετ στη διεύθυνση xeiristes.pasok.gr

υπολογιστών ανά εκλογική περιφέρεια, καθώς και άλλους αντικειμενικούς παράγοντες, όπως οι καταλήψεις που λάμβαναν χώρα εκείνη την περίοδο σε γυμνάσια και λύκεια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργείται μεγάλη ρευστότητα στα εκλογικά κέντρα, επηρεάζοντας την αποστολή των υπολογιστών και την εγκατάσταση συνδέσεων στο κλειστό ιδιωτικό δίκτυο IP VPN του ΟΤΕ

Το πρόβλημα της αποστολής των υπολογιστών ξεπεράστηκε είτε με την αποστολή τους στις νομαρχιακές επιτροπές που θα τους προωθούσαν στη συνέχεια στα εκλογικά κέντρα, είτε με τη βοήθεια των εθελοντών που μέχρι τελευταία στιγμή τους μετέφεραν προκειμένου να καλύψουν όλα τα εκλογικά κέντρα. Σημαντικός στην επίλυση του προβλήματος ήταν ο ρόλος της Computron που είχε προμηθευτεί με ένα απόθεμα ασφαλείας και ανταποκρίθηκε αποτελεσματικά στον καθυστερημένο καθορισμό των εκλογικών κέντρων, καθώς και της υπεργολάβου της εταιρίας μεταφορών ACS που μπόρεσε να διανείμει τον μεγάλο όγκο των υπολογιστών σε περιορισμένο αριθμό ημερών.

Το δικτυακό πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με τη συνεργασία του ΟΤΕ και την ελαστικότητα του ωραρίου των τεχνικών του, ώστε να επισπευθεί η διαδικασία. Η ρευστότητα, όμως, των εκλογικών κέντρων υποχρέωσε τον ΟΤΕ να δώσει διαφορετικές γραμμές και τύπους modem από αυτούς που είχε αρχικά προγραμματίσει σε κάποια εκλογικά κέντρα,. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να χρειάζεται να παραμετροποιηθεί περίπου 10 φορές το λειτουργικό, ώστε να ενσωματωθεί το εκάστοτε driver επικοινωνίας. στο λειτουργικό Xubuntu.

Τέλος, η παλαιότητα των μηχανημάτων καθώς και η μετακίνησή τους οδήγησε σε διάφορα προβλήματα, κυρίως σε αστοχίες υλικού. Τα μηχανήματα παρόλο που είχαν ελεγχθεί και παραμετροποιηθεί μπορούσαν να βγουν εκτός λειτουργίας κατά τη μεταφορά ή κατά την εκκίνησή τους. Για να αντιμετωπιστεί αυτός ο κίνδυνος, το Τμήμα Διαδικτύου είχε προβλέψει, κατόπιν συστάσεως του προμηθευτή, να αποστείλει 5% επιπλέον υπολογιστές στα μεγάλα αστικά κέντρα από αυτούς που είχαν αρχικά καθορισθεί. Επιπλέον, εάν ένα εκλογικό κέντρο παρουσίαζε αστοχίες υλικού μπορούσε να επικοινωνήσει με το ειδικό τηλεφωνικό κέντρο, για να δηλώσει το πρόβλημα και να ζητήσει να του αποσταλεί νέος υπολογιστής από το πλησιέστερο κέντρο διανομής.

3.1.5 Γενική δοκιμή

Την παραμονή των εκλογών είχε προγραμματισθεί μια γενική δοκιμή, προκειμένου να ελεγχθεί κυρίως η διασυνδεσιμότητα των εκλογικών κέντρων, δηλαδή οι γραμμές και η επαφή των τοπικών

εγκαταστάσεων με το server. Το ποσοστό συμμετοχής των εκλογικών κέντρων δεν ξεπέρασε το 80% αυτών, αν και είχε προγραμματισθεί για το σύνολο των κέντρων. Αυτό οφειλόταν στη μικρότερη από την πρόβλεψη βαρύτητα που έδωσαν κάποιοι γραμματείς οργανώσεων στη γενική δοκιμή.

3.1.6 Εκλογική διαδικασία

Την ημέρα των εκλογών, 250 συντονιστές ήταν τεχνικά υπεύθυνοι για την εκλογική διαδικασία και συντόνιζαν τους 3.300 χειριστές. Ο ρόλος των τελευταίων ήταν η καταχώρηση των βασικών στοιχείων των ψηφοφόρων (όνομα, επώνυμο, πατρώνυμο, έτος γέννησης) και η αναζήτησή τους στον εθνικό εκλογικό κατάλογο και στο μητρώο του ΠΑΣΟΚ. Στη συνέχεια, προχωρούσαν στην ταυτοποίησή τους και στην ενημέρωση του συστήματος για τη διαπίστευσή τους.

Η ακριβής διαδικασία που ακολουθείτο κάθε φορά εξαρτιόταν από το αν ο ψηφοφόρος ήταν ενήλικας Έλληνας και εγγεγραμμένος στο μητρώο, ανήλικος άνω των 16 ετών, ή αλλοδαπός με άδεια παραμονής (βλ. υπηρεσίες διαπίστευσης). Το μεγαλύτερο ποσοστό της διαπίστευσης πραγματοποιήθηκε on-line, ενώ περίπου το 18% έγινε off-line ή χειρόγραφα σε εκλογικά κέντρα που δεν κατέστη δυνατό να συνδεθούν στο κλειστό ιδιωτικό δίκτυο IP VPN του ΟΤΕ ή να προμηθευτούν με ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Σημαντική για την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων, ήταν η λειτουργία των ειδικών τηλεφωνικών κέντρων (call centres) στο ΠΑΣΟΚ, στην Computer Studio, στην Computron, και στον ΟΤΕ, καθώς και η λειτουργία ειδικής ιστοσελίδας από την Computron. |

Η κυριότερη πρόκληση που παρουσιάστηκε ήταν ότι πολλές χιλιάδες ψηφοφόροι δεν μπορούσαν να ταυτοποιηθούν, καθώς το 1% των εγγεγραμμένων στον εθνικό εκλογικό κατάλογο έχουν καταχωρηθεί λανθασμένα ή με αναγραμματισμούς με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η ηλεκτρονική αναζήτηση τους. Η αδυναμία ταυτοποίησης προέκυπτε, επίσης, από την κατά περίπτωση λανθασμένη πληκτρολόγηση των χειριστών.

3.2 Τεχνικοί πόροι

3.2.1 Hardware

Το ΠΑΣΟΚ προμηθεύτηκε σε συνεργασία με την εταιρία Computron 3.300 μεταχειρισμένους υπολογιστές που απεστάλησαν σε 1.400 εκλογικά κέντρα σε περισσότερα από 950 πόλεις σε όλη την Ελλάδα. Οι υπολογιστές ήταν Dell & Fujitsu Siemens με οθόνες CRT 15'', εκ των οποίων οι περισσότεροι είχαν επεξεργαστές Intel P3@1Ghz με 256MB ή 512MB RAM. Το βασικό εξοπλισμό

συνόδευαν και τα περιφερειακά εξαρτήματα, όπως πληκτρολόγια, ποντίκια, πολύμπριζα, καλώδια δικτύου, καθώς και εγχειρίδια οδηγιών για την εγκατάστασή τους.

Επίσης, το ΠΑΣΟΚ προμηθεύτηκε επιπλέον 100 φορητούς υπολογιστές που εγκαταστάθηκαν στην ΕΚΑΠ για την καταχώρηση των αποτελεσμάτων.

Τέλος, 2 servers και 1 data storage εγκαταστάθηκαν στον ΟΤΕ και στο χώρο της ΕΚΑΠ αντίστοιχα προκειμένου να υποστηρίξουν την όλη διαδικασία. Η σύνθεση του data storage αποτελείτο από 3x146GB 10K U320 Ultra Slim SCSI, ενώ η υποδομή των servers στηριζόταν σε ένα cluster σύστημα, δηλαδή ένα σύστημα πανομοιότυπων υπολογιστών, ώστε αν έπεφτε ο ένας κόμβος να σηκώνονταν αυτόματα ο άλλος χωρίς να γίνεται αντιληπτό από το χρήστη. Πιο συγκεκριμένα η σύνθεση των 2 servers αποτελείτο από 2xDual Core Intel Xeon E5130 CPU (2Ghz, 1333FSB), 4GB Ram PC2-5300 Fully Buffered DIMMs (DDR-667), Smart Array E200i Controller (128MB RAID 0/15 standard), 4x HP 72 10k SAS 2.5” Hot Plug Hard Drive, SSF. Η σύνθεση των servers καθιστούσε δυνατή την επεξεργασία 6.000 συναλλαγών ανά δευτερόλεπτο.

3.2.2 Software

Το λειτουργικό σύστημα που εγκαταστάθηκε ήταν η τελευταία έκδοση του xubuntu linux², xubuntu 7.4., ανοιχτού κώδικα, καθώς κρίθηκε ότι θα μπορούσε να προσαρμοστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στα τεχνικά χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων υπολογιστών, ώστε η εφαρμογή διαπίστευσης και η σύνδεσή στο δίκτυο να λειτουργούν ομαλά και αξιόπιστα.

3.2.3 Σύνδεση στο διαδίκτυο

Για την on-line λειτουργία της διαπίστευσης, 1.470 συνδέσεις εγκαταστάθηκαν σε συνεργασία με τον ΟΤΕ πανελλαδικά με το VPN του ΠΑΣΟΚ μέσω ASDL ή ISDN γραμμών. Σε σημεία που δεν ήταν δυνατή η σύνδεση χρησιμοποιήθηκαν 3G/GPRS modems. Τα δεδομένα αποθηκεύονταν στους 2 servers και στον data storage.

Το εσωτερικό δίκτυο, στηριζόμενο σε τεχνολογία NTLS, διασφάλιζε την ασφάλεια των εκλογών και απέκλειε την προσβολή των αποτελεσμάτων.

---

² Το λειτουργικό σύστημα ubuntu στηρίζεται από την κοινότητα ελληνοποίησης του ubuntu (www.ubuntu.gr)

3.2.4 Εφαρμογή διαπίστευσης

Η εφαρμογή διαπίστευσης υλοποιήθηκε από την Computer Studio σύμφωνα με προδιαγραφές που προήλθαν από τις αποφάσεις του Πολιτικού Συμβουλίου για τη διαδικασία εκλογής του προέδρου. Υλοποιήθηκε με χρήση εργαλείων ανοικτού λογισμικού (perl, php mysql & Javascript) με κύριο μέλημα να λειτουργεί, ανεξαρτήτως της σύνδεσης του υπολογιστή στο VPN του ΠΑΣΟΚ.

3.3 Ανθρώπινοι πόροι

Για την οργάνωση και τη διεξαγωγή των εκλογών συμμετείχαν συνολικά 34.000 στελέχη των οργανώσεων του ΠΑΣΟΚ, στελέχη της ΕΚΑΠ, των ΠΕΚΑΠ, των εφορευτικών επιτροπών, συντονιστές χειριστών και χειριστές διαδικτύου.

Το ανθρώπινο δυναμικό μπορεί να θεωρηθεί ως το πιο σημαντικό στοιχείο του όλου εγχειρήματος, καθώς οι εθελοντές χειριστές και συντονιστές χειριστών αφιέρωσαν σημαντικό χρόνο και προσπάθεια τόσο πριν τη διεξαγωγή των εκλογών (π.χ. για τη μεταφορά των υπολογιστών και το στήσιμο τους) όσο και την ημέρα των εκλογών για την απρόσκοπτη διεξαγωγή τους. Προκειμένου να είναι αποτελεσματική η συμμετοχή τους, περίπου 150 συντονιστές χειριστών εκπαιδεύτηκαν στην εφαρμογή διαπίστευσης στο περιθώριο της εθνικής συνδιάσκεψης που στη συνέχεια ενημέρωσαν τους χειριστές.

Πιο συγκεκριμένα, κάθε συντονιστής ήταν χρωμένος με συγκεκριμένα εκλογικά κέντρα και λειτουργούσε σε επίπεδο νομαρχιακής του ΠΑΣΟΚ. Είχε υπό την εποπτεία του 7 σημεία κατά μέσο όρο (τα εκλογικά σημεία εντός Αθηνών αναφέρονταν σε διαμερίσματα, ενώ εκτός Αθηνών αφορούσαν κατά βάση διαφορετικούς δήμους) και είχε την ευθύνη σε συνεργασία με τις νομαρχιακές οργανώσεις για την εγκατάσταση των υπολογιστών και του λογισμικού, καθώς και την αποτελεσματική συμμετοχή των χειριστών. Οι χειριστές υπολογιστών από την πλευρά τους είχαν άμεση εμπλοκή στη γενική δοκιμή και στην εκλογική διαδικασία, ενώ οι τεχνικά πιο ικανοί χρήστες βοήθησαν και στο τεχνικό κομμάτι του έργου.

3.4 Επικοινωνία και συντονισμός

Το εγχείρημα ωφελήθηκε τα μέγιστα από τον αποτελεσματικό συντονισμό του και τη συνεχή επικοινωνία των διαφόρων συμβαλλομένων μερών που αναπτύχθηκε σε πολλαπλά επίπεδα: α) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και της Computer Studio β) Μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και της

Computron, γ) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και του ΟΤΕ, δ) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και των χειριστών και των συντονιστών χειριστών, ε) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και της ΕΚΑΠ, στ) μεταξύ της Computer Studio και της ΕΚΑΠ, και ζ) μεταξύ της Computer Studio και των συντονιστών χειριστών

Η επικοινωνία, εκτός από πρόσωπο με πρόσωπο, γινόταν με τέσσερις ακόμη τρόπους:

- μέσω των τηλεφωνικών κέντρων στα οποία μπορούσαν να απευθυνθούν οι χειριστές και οι συντονιστές χειριστών
- μέσω λιστών ηλεκτρονικού ταχυδρομείου
- μέσω αποστολής γραπτών μηνυμάτων SMS, χρησιμοποιώντας τη διαδικτυακή υπηρεσία αποστολής μηνυμάτων που επιτρέπει να οργάνωση λιστών με παραλήπτες και στην αποστολή γραπτών μηνυμάτων σε ελάχιστο χρόνο
- μέσω ιστοσελίδας στην οποία το Τμήμα Διαδικτύου και η Computer Studio ανέβαζαν τις τελευταίες εκδόσεις των εφαρμογών για την άμεση πρόσβαση των χειριστών
- μέσω ιστοσελίδας της Computron, η οποία παρείχε on-line πληροφορίες για τη διαδρομή των υπολογιστών στους συντονιστές χειριστών και στα κεντρικά γραφεία του ΠΑΣΟΚ, καθώς και τεχνικές οδηγίες για τη συναρμολόγηση και επισκευή του εξοπλισμού.

Ο καλός συντονισμός βοήθησε στην άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων που παρουσιάζονταν στα διάφορα στάδια υλοποίησης, όπως η ρευστότητα των εκλογικών κέντρων, η ανάγκη για επιπλέον γραμμές ίντερνετ και οι εκ νέου παραμετροποιήσεις του λογισμικού και της εφαρμογής διαπίστευσης.

Τα οφέλη της επικοινωνίας μπορούν να φανούν ιδιαίτερα από την αλληλεπίδραση που είχαν το Τμήμα Διαδικτύου, η Computer Studio και οι συντονιστές χειριστών. Καταρχήν, η Computer Studio με την επιτροπή πληροφορικής και τους τεχνικούς συμβούλους των υποψηφίων ορίσανε τι ακριβώς σημαίνει η ορολογία που είναι ενσωματωμένη στο μηχανογραφικό σύστημα και στη διοικητική ταξινόμηση του ΠΑΣΟΚ προκειμένου να είναι σαφή προς όλες τις πλευρές. Επίσης, η αλληλεπίδραση και η ευελιξία που χαρακτήριζε την επικοινωνία του Τμήματος Διαδικτύου με την Computer Studio οδήγούσε στην επιτυχή και άμεση αναπροσαρμογή της εφαρμογής διαπίστευσης, ενώ η επικοινωνία τους με τους συντονιστές χειριστών οδήγησε στην αποτελεσματική διενέργεια των εκλογών. Τέλος, η επικοινωνία με την Computron μέσω του call centre της που έδινε πληροφορίες για τεχνικά ζητήματα και της

ιστοσελίδας της που παρείχε πληροφορίες για τη διαδρομή των υπολογιστών συνέβαλαν αποφασιστικά στην αποστολή και εγκατάσταση αυτών.

4. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

4.1 Τα δυνατά και αδύνατα σημεία του εγχειρήματος

Το έργο χαρακτηρίζεται από τα εξής δυνατά και αδύνατα σημεία:

4.1.1 Δυνατά Σημεία

- Ο ανθρώπινος παράγοντας - έντονη κινητοποίηση και κίνητρο εθελοντικής προσφοράς: Ο ανθρώπινος παράγοντας κρίνεται ως το πιο δυνατό σημείο του εγχειρήματος. Ο υψηλός εθελοντισμός αντικατοπτρίζεται στα ωράρια που δούλευαν οι εθελοντές και τα στελέχη του κόμματος καθώς πλησίαζαν οι εκλογές, καθώς και στη μετακίνησή τους σε κάθε εκλογικό κέντρο και σε αγροτικές περιοχές για να διανεύουν τους υπολογιστές και να επιλύσουν τυχόν προβλήματα.
- Η συνεχής και αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των Τμήματος Διαδικτύου του ΠΑΣΟΚ, της ΕΚΑΠ, της Computer Studio, της Computron, του ΟΤΕ, των συντονιστών χειριστών και των χειριστών
- Ο αποτελεσματικός συντονισμός και ο συντονισμός του Τμήματος Διαδικτύου σε συνάρτηση με την αυτοματοποίηση της εγκατάστασης του απαραίτου λογισμικού
- Η ευελιξία προσαρμογής όσον αφορά στο στήσιμο των εκλογικών κέντρων, των συνδέσεων στο διδαδίκτυο, και στην ανάπτυξη της εφαρμογής
- Η ταχύτητα στο σχεδιασμό και υλοποίηση του δικτύου, της εφαρμογής και της τεχνικής υποστήριξης (λιγότερο από 15 ημέρες)
- Η εγκατάσταση λειτουργικού συστήματος ανοιχτού κώδικα, εξασφαλίζοντας έτσι και μηδενικό κόστος και καλύτερη προσαρμογή στα τεχνικά χαρακτηριστικά των συγκεκριμένων υπολογιστών
- Η ανταπόκριση της Computron στην προμήθεια και αποστολή ενός μεγάλου αριθμού υπολογιστών και το χαμηλό κόστος απόκτησης αυτών
- Η ανταπόκριση του ΟΤΕ, που επιτάχυνε τις διαδικασίες εγκατάστασης συνδέσεων στο ίντερνετ
- Η υποστήριξη της διαδικασίας κατά τη διάρκεια της εκλογικής διαδικασίας, η οποία βασιζόταν στην ύπαρξη call centre στο ΠΑΣΟΚ και στην Computer Studio.
- Η μακροπρόθεσμη προοπτική του εγχειρήματος, που αντανάκλαται στην επικαιροποίηση του μητρώου του ΠΑΣΟΚ, στην αξιολόγηση των προοπτικών μελλοντικής αξιοποίησης των εθελοντών, και στην παραγωγική χρήση των υπολογιστών και μετά την εκλογική διαδικασία.

4.1.2 Αδύνατα Σημεία

- Το μικρό χρονικό διάστημα, που δεν επέτρεψε να γίνουν όλες οι απαραίτητες δοκιμές, όπως ποιοτικός έλεγχος σε κάθε σημείο ώστε να εξασφαλισθεί η σύνδεση των υπολογιστών με το ίντερνετ και η απρόσκοπτη σύνδεση τους στο online σύστημα για να γίνονται οι διαπιστεύσεις σε πραγματικό χρόνο.
- Το αρκετά υψηλό ρίσκο, που σχετίζεται με την παραπάνω αδυναμία. Όμως, το ρίσκο αυτό αντισταθμιζόταν από δικλείδες ασφαλείας
- Προβλήματα με αστοχίες υλικού και ακραίες περιπτώσεις, στις οποίες μέχρι και τα εφεδρικά μηχανήματα τέθησαν εκτός λειτουργίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, ορισμένα εκλογικά κέντρα να δουλέψουν με λιγότερα από τα προβλεπόμενα τερματικά
- Αδυναμία διαπίστευσης ενός αριθμού ψηφοφόρων, λόγω των αδυναμιών λεξικογράφησης του εκλογικού καταλόγου και της λανθασμένης πληκτρολόγησης των χρηστών
- Το off-line κομμάτι της διαπίστευσης

4.2 Επιτυχία του έργου

Το έργο μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιτυχές, καθώς:

- 82% των ψηφισάντων διαπιστεύθηκαν on-line, 11% off-line, και μόλις το 7% χειρόγραφα
- Πραγματοποιήθηκε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του σε μικρό χρονικό διάστημα και με μικρό κόστος
- Κινητοποιήθηκαν πάνω από 3.300 χειριστές και 250 συντονιστές χειριστών ως εθελοντές για την υποστήριξη της διαδικασίας
- Δημιουργήθηκε ένα ευρύ δίκτυο ανθρώπων που απέκτησε τεχνογνωσία για την υλοποίηση ενός έργου σε περιορισμένο χρόνο και σε επίπεδο επικράτειας
- Ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και τα αποτελέσματα έγιναν αποδεκτά από όλους

Παρόλο που η επιτυχία ή η αποτυχία ενός έργου μπορεί να κριθεί συνολικά μόνο μετά την ολοκλήρωσή του, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η επιτυχία του εγχειρήματος του ΠΑΣΟΚ είχε ήδη εξασφαλισθεί κατά το σχεδιασμό του. Οι παράγοντες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αρνητικά αποτελέσματα μπορούν να συνοψισθούν στους εξής:

- στην αδυναμία του server να επεξεργασθεί τον αριθμό των συναλλαγών
- στην αδυναμία των εκλογικών κέντρων να λειτουργήσουν on-line
- στην έλλειψη χειριστών και

- στην έλλειψη πολιτικής βούλησης

Ο πρώτος παράγοντας είχε αντιμετωπιστεί με τη σύνθεση των servers και την υποδομή του cluster συστήματος που εξασφάλιζαν τόσο την απρόσκοπτη λειτουργία των server όσο και τη δυνατότητα να επεξεργάζεται πολύ περισσότερες συναλλαγές από αυτές που θα πραγματοποιούνταν ανά δευτερόλεπτο (ακόμη κι αν το σύνολο των 3.300 υπολογιστών έστελνε ταυτόχρονα διαπιστεύσεις, το σύστημα μπορούσε να ανταπεξέλθει για 6.000 συναλλαγές ανά δευτερόλεπτο). Ο δεύτερος παράγοντας αποτυχίας αντιμετωπίστηκε με τη δικλείδα ασφαλείας της off-line διαπίστευσης, είτε για κάποιο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα είτε για όλη την ημέρα των εκλογών, ενώ ο τρίτος παράγοντας ήταν σαφές από την αρχή ότι δε θα δημιουργούσε πρόβλημα λόγω της μεγάλης προσφοράς των χειριστών και συντονιστών χειριστών σε συνεργασία με τις νομαρχιακές και τοπικές οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ. Τα παραπάνω πραγματοποιήθηκαν μέσα στα πλαίσια ισχυρής πολιτικής βούλησης, καθώς όλοι οι υποψήφιοι είχαν συμφωνήσει για ένα διαφανές σύστημα που θα υποστήριζε την ηλεκτρονική διαπίστευση των ψηφοφόρων.

4.3 Καινοτομική διάσταση

Η καινοτομία του έργου βρίσκεται στην ίδια τη σύλληψη της ιδέας για την εκλογική διαδικασία και στα χαρακτηριστικά της, καθώς πρόκειται για μια διαδικασία που:

- εξασφαλίζει τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή των μελών και φίλων του κινήματος στην εκλογή του προέδρου χωρίς τη μετακίνηση τους
- διασφαλίζει την αξιοπιστία του αποτελέσματος με τη διαπίστευση των ψηφοφόρων
- επικαιροποιεί το μητρώο μελών και φίλων
- χαρακτηρίζεται από ευελιξία μέσω της στενής επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης του ΠΑΣΟΚ με όλα τα συμβαλλόμενα μέρη
- οδηγεί σε προσαρμογή των τεχνολογικών εφαρμογών με τη χρήση ανοιχτού λογισμικού χάρη στη στενή επικοινωνία μεταξύ ΠΑΣΟΚ, εταιριών και χειριστών – συντονιστών χειριστών
- εξασφαλίζει τη μεγάλη κινητοποίηση, τον ενθουσιασμό και την αποτελεσματικότητα των χειριστών – συντονιστών χειριστών

Συνοπτικά, η καινοτομία του εγχειρήματος βρίσκεται στην ταυτόχρονη ύπαρξη των εξής: on-line διαπίστευση ψηφοφόρων, χρήση ανοιχτού λογισμικού, φθηνοί υπολογιστές, γρήγορος σχεδιασμός και υλοποίηση, έντονη κινητοποίηση και εθελοντισμός.

4.4 Δυνατότητα αντιγραφής – αξιοποίησης του εγχειρήματος

Η τεχνογνωσία που αποκτήθηκε μπορεί να μεταφερθεί στις οργανώσεις του ΠΑΣΟΚ, στην τοπική αυτοδιοίκηση, το συνδικαλιστικό κίνημα και στους συλλογικούς φορείς της κάθε περιοχής.

Πιο συγκεκριμένα, η τεχνογνωσία και η εμπειρία διεξαγωγής των εκλογών του ΠΑΣΟΚ μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μελλοντικές εκλογικές διαδικασίες από το ίδιο το κόμμα, αλλά και από άλλους φορείς (π.χ. επιμελητήρια). Ιδιαίτερα σημαντική θα ήταν, επίσης, η αξιοποίηση του εγχειρήματος υπό συνθήκες κρίσης, ώστε π.χ. να δημιουργούνται και να ελέγχονται τα μητρώα πληγέντων ή να ταυτοποιούνται οι αποδέκτες αποζημιώσεων.

5. ΟΦΕΛΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Τα οφέλη που προκύπτουν από το όλο εγχείρημα με μια πιο μεσο-μακροχρόνια προοπτική είναι το ανανεωμένο μητρώο φίλων και μελών, η αξιολόγηση της ικανοποίησης των εθελοντών και οι προοπτικές μελλοντικής αξιοποίησής τους, και η αξιοποίηση των υπολογιστών από τις νομαρχιακές επιτροπές και τις δημοτικές οργανώσεις της παράταξης.

5.1 Ανανεωμένο μητρώο φίλων και μελών ΠΑΣΟΚ

Η διεξαγωγή των εκλογών είχε ως σκοπό και παραγματοποίησε την επικαιροποίηση του μητρώου μελών και φίλων του ΠΑΣΟΚ, στο οποίο έχουν πρόσβαση οι μεγαλύτερες νομαρχιακές οργανώσεις μέσω κλειστού κυκλώματος VPN σε όλη την Ελλάδα.

Την ημέρα των εκλογών παρελήφθησαν από την επικράτεια 430.000 αιτήσεις, οι οποίες αρχικά καταμετρήθηκαν από την ΕΚΑΠ και στη συνέχεια δόθηκαν στην Computer Studio για καταχώρηση στο σύστημα.

Στη συνέχεια τέθηκαν διάφορα κριτήρια προκειμένου να εξεταστεί η ορθότητα των δεδομένων του μητρώου. Ένα πολύ σημαντικό κριτήριο ήταν η ταυτοποίηση με τον εκλογικό κατάλογο, δηλαδή με το όνομα, το επώνυμο, το πατρώνυμο, και το έτος γέννησης. Έτσι διαπιστώθηκε ότι κάποια εγγεγραμμένα μέλη ή φίλοι είχαν ελλιπή στοιχεία, δηλαδή δεν μπορούσαν να πιστοποιηθούν με τον εκλογικό κατάλογο. Όσοι από αυτά είχαν κάποιο τηλέφωνο επικοινωνίας, παραδόθηκαν στο ειδικό τηλεφωνικό κέντρο και έγινε ένας κύκλος τηλεφωνημάτων για την πιστοποίηση των στοιχείων τους, ενώ για όσα άτομα δεν υπήρχαν στοιχεία επικοινωνίας στάλθηκαν στις τοπικές οργανώσεις με σκοπό να τις επιστρέψουν διορθωμένες, όπως και έγινε σε ένα μεγάλο βαθμό.

Μετά τις διορθώσεις αναζητήθηκαν και διαγράφησαν οι διπλοεγγραφές σε δύο αρχεία: το υπάρχον μητρώο του ΠΑΣΟΚ και τις νέες καταχωρήσεις. Στη συνέχεια, έγινε σύγκριση των δύο αρχείων χρησιμοποιώντας τον ειδικό εκλογικό αριθμό ως κριτήριο, που οδήγησε σε αντικατάσταση της παλιότερης εγγραφής από τη νέα αίτηση (σε περίπτωση διπλοεγγραφής), καθώς η τελευταία είχε πιο ενημερωμένα τα στοιχεία του μέλους ή φίλου. Έπειτα, η αναζήτηση πραγματοποιήθηκε με πιο ελαστικά κριτήρια, όπως τα δύο πρώτα ψηφία από το πατρώνυμο.

Αυτή η διαδικασία οδήγησε σε ένα ενιαίο αρχείο που αριθμεί 388.684 μέλη και 1.012.331 φίλους και αποτελεί το επικαιροποιημένο μητρώο του ΠΑΣΟΚ.

5.2 Αξιολόγηση ικανοποίησης εθελοντών και προοπτικές αξιοποίησης τους

Μετά τη διεξαγωγή των εκλογών, πραγματοποιήθηκε μια online έρευνα³ απευθυνόμενη σε 250 συντονιστές των εκλογών, προκειμένου να καταγράψει και να αξιολογήσει την εμπειρία των συντονιστών και να κάνει μια αρχική διερεύνηση για τις μελλοντικές προοπτικές αξιοποίησης τους. Ο βαθμός ολοκληρωμένης απόκρισης έφθασε στο 55% επί του συνολικού πληθυσμού (137/250) και εξάγει τα εξής βασικά συμπεράσματα.

Όσον αφορά στην αξιολόγηση της εμπειρίας τους, οι συντονιστές αξιολογούν:

- Σχεδόν καθολικά (94%) σημαντική την εμπειρία συμμετοχής στη διαδικασία εκλογής του προέδρου
- Απόλυτα θετική τη συνεργασία τους με τους χειριστές (96%) και τους άλλους συντονιστές (92%)
- Πολύ θετική τη συνεργασία με το Τμήμα Διαδικτύου (87%) και τα τοπικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ (85%)
- Καλή (και μάλλον καλή) τη συνεργασία με τις εταιρίες σε ποσοστό 73% καθώς και τη συνεργασία με το call centre (72%)
- Θετική τη συμβολή των γραπτών οδηγιών που συνεχώς αποστέλλονταν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και SMS
- Το δίκτυο (34%) και τους υπολογιστές (31%) ως τις κυριότερες πηγές προβλημάτων

Όσον αφορά στις μελλοντικές προοπτικές, οι συντονιστές:

- Κρίνουν ότι η συστηματική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην κεντρική πολιτική (43%), η ολοκληρωμένη επικοινωνία με μέλη και φίλους σε τοπικό επίπεδο (21%), η δικτύωση των οργανώσεων του ΠΑΣΟΚ με τον τεχνικό εξοπλισμό (18%) και η πολιτική δραστηριοποίηση των εθελοντών διαδικτύου (16%) μπορούν να ωφεληθούν περαιτέρω από την εμπειρία της ανάδειξης προέδρου
- Πιστεύουν ότι η επικοινωνία με μέλη και φίλους (31%) και η αξιοποίηση της τεχνολογίας στην κεντρική πολιτική (29%) πρέπει να έχουν άμεση προτεραιότητα για το κίνημα

³ <http://www.re-public.gr/?p=248>

- Δηλώνουν αυξανόμενη επιθυμία συμμετοχής (64%) στις πολιτικές διαδικασίες και δράσεις του ΠΑΣΟΚ

5.3 Αξιοποίηση υπολογιστών

Μετά την ολοκλήρωση της εκλογικής διαδικασίας, προβλεπόταν η μεταφορά των υπολογιστών στις νομαρχιακές επιτροπές και τις δημοτικές οργανώσεις προκειμένου να δημιουργηθεί «κίόσκι ίντερνετ» σε κάθε οργάνωση. Πιο συγκεκριμένα, υπήρχε ο στόχος να προωθηθεί ένας υπολογιστής σε κάθε δημοτική οργάνωση που διατηρεί γραφεία και τρεις προς κάθε νομαρχιακές επιτροπή.

Για την καλύτερη αξιοποίησή τους το Τμήμα Διαδικτύου στέλνει στις κατά τόπους οργανώσεις ένα usb με αυτόματο script που καθαρίζει τους υπολογιστές από τα δεδομένα των εκλογών και αναβαθμίζει το λειτουργικό με διάφορα προγράμματα (όπως το Open Office για την εκτέλεση βασικών εργασιών, κάποια αναπαραγωγή multimedia, και το Skype για ενδοεπικοινωνία).

Ακόμη, οι νομαρχιακές επιτροπές μπορούν να στείλουν τους υπολογιστές σε σχολεία ή τοπικούς συλλόγους, αν κρίνουν ότι έχουν σχετική ανάγκη, αρκεί να ενημερώσουν πρώτα το Τμήμα Διαδικτύου του ΠΑΣΟΚ. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι όσοι από τους υπολογιστές είχαν τεθεί εκτός λειτουργίας λόγω αστοχίας υλικού, προωθούνται για ανακύκλωση ηλεκτρονικών συσκευών.

Η αξιοποίηση των υπολογιστών μετά την ολοκλήρωση της εκλογικής διαδικασίας εμπίπτει στο γενικότερο σχεδιασμό ανασυγκρότησης του κινήματος βασικό στοιχείο του οποίου είναι η εισαγωγή υπολογιστών στις δομές του. Όμως, στην πράξη μόνο 1.000 περίπου από τους υπολογιστές έχουν μεταφερθεί σε κάποια οργάνωση και ακόμη λιγότεροι είναι σε χρήση, καθώς σε πολλές οργανώσεις δεν υπάρχει καθημερινή ενασχόληση με τους υπολογιστές ή υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο. Συνεπώς, χρειάζεται επανασχεδιασμός της διαδικασίας αξιοποίησης των υπολογιστών αξιοποιώντας άμεσα το δίκτυο των συντονιστών χειριστών και την αποκτηθείσα εμπειρία.

Η συνολική εικόνα

Το όλο εγχείρημα είναι αδιαμφισβήτητα σημαντικό, καθώς το ΠΑΣΟΚ κατόρθωσε να σχεδιάσει και να υλοποιήσει επιτυχώς το σύστημα διαπίστευσης σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα και με οικονομικούς όρους. Η επιτυχία αυτή στηρίζεται σε πέντε πυλώνες:

1. Όραμα – Άνθρωποι κλειδιά
2. Συντονισμός – Επικοινωνία
3. Ευελιξία – Προσαρμογή της τεχνολογίας
4. Φιλική προς το χρήστη τεχνολογία – Συνεχής υποστήριξη
5. Ανθρώπινος παράγοντας – Εθελοντές

Ο πρώτος πυλώνας αφορά το ίδιο το όραμα του έργου, που εμπνεύστηκε και υποστήριξε το Τμήμα Διαδικτύου, Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών του ΠΑΣΟΚ. Το Τμήμα Διαδικτύου δεν αρκέστηκε απλά στη χρησιμοποίηση της τεχνολογίας για την υποστήριξη της εκλογικής διαδικασίας, αλλά για τον καινοτομικό σχεδιασμό μιας νέας μορφής εκλογικής διαδικασίας που συνδυάζει πολλαπλά οφέλη: τη μέγιστη δυνατή συμμετοχή των ψηφοφόρων χωρίς να απαιτεί τη μετακίνησή τους, την επικαιροποίηση του μητρώου φίλων και μελών του κινήματος, και την κινητοποίηση των χειριστών –συντονιστών χειριστών. Υπήρχαν, λοιπόν, άνθρωποι – κλειδιά που εμπνεύστηκαν το έργο και έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στο συντονισμό του και στην αποτελεσματική επικοινωνία όλων όσων συμμετείχαν.

Ο συντονισμός και η επικοινωνία αποτελούν το δεύτερο πυλώνα, καθώς ήταν πολυεπίπεδοι: α) μεταξύ μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και της Computer β) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και της Computer Studio, γ) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και του ΟΤΕ, δ) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και των χειριστών και των συντονιστών χειριστών, ε) μεταξύ του Τμήματος Διαδικτύου και της ΕΚΑΠ, στ) μεταξύ της Computer Studio και της ΕΚΑΠ και ζ) μεταξύ της Computer Studio και των χειριστών – συντονιστών χειριστών. Αυτή η συνεχής και πολυεπίπεδη επικοινωνία επέτρεπε τη σαφή διατύπωση και κατανόηση των αναγκών, την άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων, καθώς και την ευελιξία του μηχανισμού.

Η ευελιξία αποτέλεσε τον τρίτο πυλώνα, καθώς επέτρεπε την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την προσαρμογή της εφαρμογής (τεχνολογίας) στις ανάγκες του έργου και του ίδιου του χρήστη, μέσα από διευκρινίσεις, βελτιώσεις και αλλαγές.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναπτυχθεί και να χρησιμοποιηθεί μια φιλική προς το χρήστη τεχνολογία, που δεν έπρεπε να έχει ιδιαίτερες τεχνικές γνώσεις. Ενώ ταυτόχρονα, υπήρχε συνεχής υποστήριξη μέσω των call centres του ΠΑΣΟΚ, της Computer Studio, της Computron, και του ΟΤΕ, στα οποία μπορούσαν να απευθυνθούν οι χειριστές – συντονιστές χειριστών για την άμεση επίλυση των προβλημάτων που αντιμετώπιζαν.

Ο τελευταίος πυλώνας, οι χειριστές – συντονιστές χειριστών, ήταν και ο σημαντικότερος αφού χωρίς τη βοήθεια τους το έργο δε θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Η επιθυμία των εθελοντών να βοηθήσουν, η προσπάθειά τους να προμηθεύσουν όλα τα εκλογικά κέντρα με υπολογιστές και να λειτουργήσει αποτελεσματικά το σύστημα, και οι ώρες που αφιέρωσαν για το στήσιμο και τη διεξαγωγή των εκλογών ήταν που εν τέλει υλοποίησαν το όραμα για μια συμμετοχική, αξιόπιστη, και καινοτομική εκλογική διαδικασία.